

Cooperare judiciară în materie penală la nivelul Uniunii Europene

Badea Mihaela Cristina și Cioacă Florentina Alexandra

Licență Zi, Anul II, Grupa 619

Conf.univ.dr. Ioana Nely Militaru

REZUMAT

“În lumea contemporană care are drept caracteristică principală deschiderea fără precedent a granițelor, problema menționată apare într-o dimensiune nouă, de o importanță fundamentală pentru înfăptuirea actului de justiție.”¹ În cadrul acestei lucrări se va prezenta în prima parte o analiza detaliată a cooperării judiciare în materie penală, fiind analizate cele mai importante forme de cooperare judiciară, iar în cea de a doua parte ne vom axa pe prezentarea cooperării judiciare în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene. În partea de început am elaborat o prezentare a fenomenului asupra căruia ne-am decis să realizăm tema de discuție explicând însemnătatea cooperării judiciare în principal la nivelul Uniunii Europene. Principalele instrumente prezentate în începutul lucrării sunt următoarele:extrădarea, transferul de proceduri în materie penală și asistență judiciară în materie penală. Toate acestea sunt evidențiate prin explicarea lor, modul de implementare la nivelul statelor membre și prin prezentarea legilor normative ce stau la baza acestora. În continuare sunt prezentate într-o manieră succintă câteva modificări aduse de Convenția UE de asistență judiciară în materie penală din 29 mai 2000 și Protocolul din 16 octombrie 2001 evidențiându-se și modificările aduse în spațiul românesc. În final am prezentat principiul ubicuității ce este în strânsă legătură cu tema abordată. Rezultatul pe care noi dorim să-l prezentăm este acela de a accentua importanța necesității cooperării statelor membre ale Uniunii Europene în materie de drept penal, ducând astfel la facilitarea implementării legii.

Cuvinte cheie: cooperare juridica, asistență judiciară, penal, extrdăre, transfer, protocol, lege, convenție cadru.

1. INTRODUCERE

Motivul pentru care am ales această temă este reprezentat de faptul că atât la nivel universal cât și la nivel regional s-a impus ca o necesitate intensificarea cooperării internaționale judiciare în materie penală și adoptarea unor noi instrumente juridice menite a da un răspuns eficient unei criminalități fără frontiere.

Obiectivul lucrării noastre este acela de a evidenția faptul că în trecut se utiliza cu precădere termenul de „asistență juridică internațională în materie penală” iar în prezent cuvântul cheie este „cooperare”,care în spațiul Uniunii Europene este completat de termenul „coordonare”.Așadar este vorba de mai mult decât o simplă asistență ci de o colaborare între autoritățile judiciare și organele de poliție ale statelor în materii precum extrădarea,transferul de proceduri în materie penală, asistență judiciară penală.

¹ Georgiana Tudor, Mariana Constantinescu, Mandatul european de arestare. Aspecte teoretice și practică judiciară, Ed.Hamangiu, București 2009, pag. 5

În cadrul acestei lucrări se va prezenta în prima parte o analiză detaliată a cooperării judiciare în materie penală, fiind analizate cele mai importante forme de cooperare judiciară. Iar în cea de a doua parte vom prezenta cooperarea judiciară între statele membre ale Uniunii Europene și rolul acesteia în crearea unui spațiu penal european și a unui drept european penal.

2. INSTRUMENTE DE COOPERARE JUDICIARĂ ÎN MATERIE PENALĂ

Tratatul de la Amsterdam² susține că Uniunea Europeană trebuie să mențină și să dezvolte un spațiu de libertate, securitate și de justiție. Libertatea presupune existența unui spațiu judiciar comun, în care cetățenii europeni să se poată adresa justiției oricare din statele membre că și în propria țară. Este necesară eliminarea posibilității că infractorii să poată beneficia de diferențele dintre sistemele juridice ale statelor, de aceea se impune că hotărârile judecătorești să fie recunoscute și executate în străinătate fără formalitățile prevăzute de convențiile clasice privind asistență judiciară internațională. În cadrul Consiliului European de la Tampere, Finlanda, din 15 și 16 octombrie 1999, s-a decis faptul că recunoașterea reciprocă a hotărârilor este piatră unghiulară a cooperării judiciare între statele membre ale Uniunii Europene.

În timpul Președinției olandeze a Consiliului UE, a fost adoptat Programul Haga, care își propune accelerarea măsurilor menite a da viață unui spațiu judiciar comun. “Cooperarea judiciară la nivel european presupune facilitarea cooperării între membrii profesiilor juridice (judecători, procurori și avocați ai apărării) și omologii acestora din alte state membre, îmbunătățind recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești în materie penală de la un stat membru la altul, dezvoltând - atunci când este cazul - apropierea dispozițiilor de drept material și procedural, monitorizând aplicarea legislației adoptate și ținând seama de aspectele justiției penale legate de relațiile externe (relațiile cu țările care nu sunt membre ale UE).”³

Cooperarea judiciară în materie penală în cadrul Uniunii Europene se desfășoară în baza unor instrumente comunitare adoptate în temeiul Titlului VI din TUE, care, în ultima perioadă, în contextul deciziilor luate la Tampere și la Haga, au din ce în ce mai mult la baza principiul recunoașterii reciproce. Dacă inițial preponderente erau Convențiile, în ultimii ani s-a optat pentru soluția adoptării unor decizii-cadru și decizii ale Consiliului, care prezintă avantajul că nu mai este necesară ratificarea de către statele membre (De exemplu, Convenția UE de asistență judiciară în materie penală din 29 mai 2000 a intrat în vigoare abia în august 2005, întrucât abia atunci s-a îndeplinit condiția celor 8 ratificări) și facilitează armonizarea legislației.

Cooperarea judiciară în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene rămâne una inter-guvernamentală.

² Tratatul privind Uniunea Europeană adoptat la Maastricht la 7 februarie 1992, publicat la JOCE nr. 191 din 29.07.1991

³ Ioana Cristina-Morar, Mariana Zainea, Cooperare judiciară în materie penală, C.H.Beck, 2008

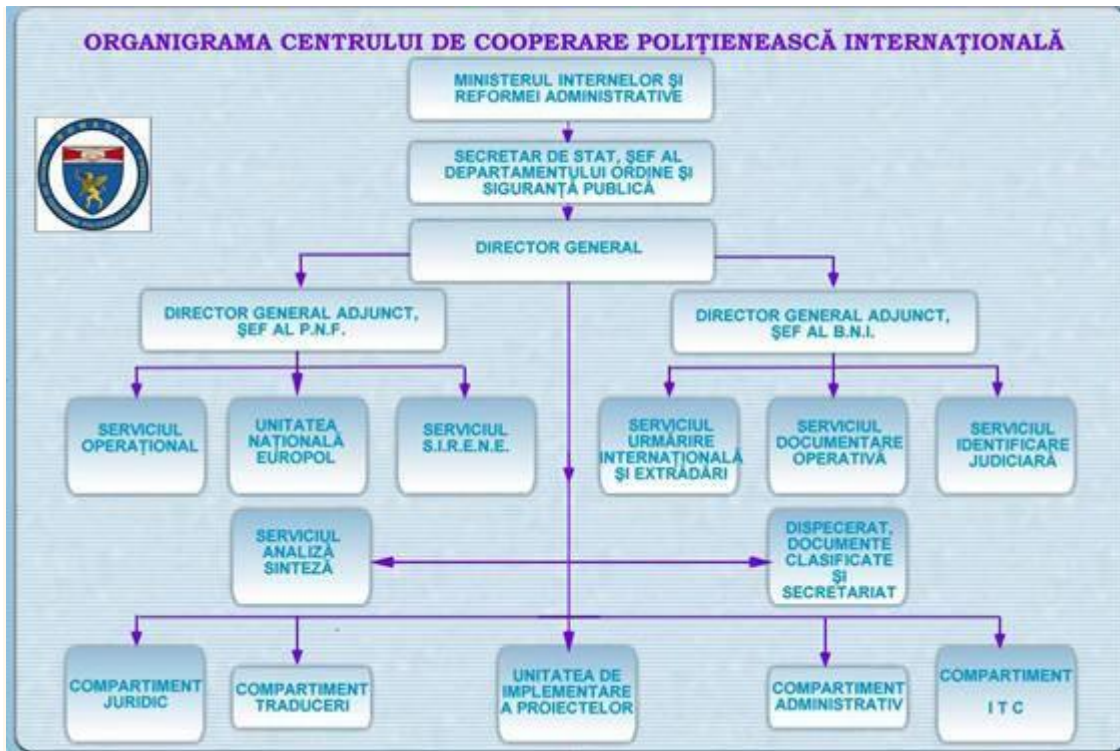

Fig.1 Organigrama cooperării internaționale la nivelul organelor de poliție

Fig.2 Harta Uniunii Europene

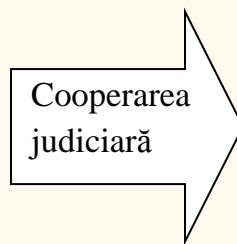

Fig.3 Harta Uniunii Europene

2.1 Asistența judiciară internațională în materie penală

Asistență judiciară în materie penală poate fi înțeleasă atât în sens larg, cât și într-un sens restrâns: asistență judiciară în sens larg cuprinde extrădarea, iar asistență judiciară în sens restrâns se referă la transferul procedurilor, transferul persoanelor condamnate, precum și la recunoașterea și executarea hotărârilor. Asistență judiciară în sens restrâns se referă la sprijinul furnizat de autoritățile judiciare ale unui stat celor ale unui alt stat pentru realizarea anchetelor, comunicarea de citații sau de alte acte de procedura, sau pentru furnizarea de informații.

“Asistență judiciară în materie penală este un principiu al cooperării judiciare internaționale. Asistență judiciară se utilizează atunci când un stat este incapabil să demareze o anchetă sau o procedura singur și are nevoie de ajutorul unui alt stat în acest sens, de exemplu, pentru audierea martorilor sau pentru supravegherea persoanelor aflate în deplasare în afară teritoriului statului solicitant. În cursul desfășurării unui proces penal, organele judiciare din statul în care are loc respectivul proces primesc acte procedurale necesare soluționării de la alt stat.”⁴

Domeniile de aplicare și principiile generale ale cooperării judiciare internaționale în materie penală sunt reglementate în legea nr.302/2004. Aplicarea acestei legi este subordonată protecției intereselor de suveranitate, securitate, ordine publică și a altor interese ale României, precizate prin constituție. Legea se aplică pe baza normelor cuprinse în materia cooperării judiciare penale, care apar sub formă instrumentelor juridice internaționale la care România este parte și pe care le completează în situațiile nereglementate. În lipsa acestor convenții, cooperarea se va efectua în virtutea curtoaziei internaționale.

Legea reglementează următoarele forme de cooperare:

- a) extrădarea
- b) predarea în baza unui mandat european de arestare
- c) transferul de proceduri în materie penală
- d) recunoașterea și executarea hotărârilor
- e) transferarea persoanelor condamnate
- f) asistență judiciară în materie penală
- g) alte forme de cooperare judiciară în materie penală

Legea mai sus precizată da eficiență regulii non bis in idem. Această regulă se referă la faptul că nu este permisă cooperarea dacă în România sau în orice alt stat s-a desfășurat un proces penal pentru aceeași faptă și dacă pentru fapta respectivă s-a dispus achitarea sau încetarea procesului penal ori pedeapsa aplicată printr-o hotărâre definitivă a fost deja executată sau a făcut obiectul unei gratieri sau al unei amnistii. Instituțiile direct implicate sunt: Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenesti, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Ministerul Administrației și Internelor, în funcție de domeniul cooperării.

Asistența judiciară internațională în materie penală este instituția de drept procesual penal ce include următoarele activități:

- a) Comisia rogatorie internațională- reprezintă o formă de asistență judiciară ce constă în împuternicirea dată către o autoritate judiciară dintr-un anumit stat unei autorități dintr-un alt stat, mandatând-o pe această din urmă să îndeplinească în numele sau unele activități judiciare cu privire la un anumit proces penal.
- b) Audierile prin videoconferință- au loc în momentul în care o persoană aflată pe teritoriul statului solicitat trebuie să fie audiată ca martor sau expert de către autoritățile judiciare ale statului solicitat.
- c) Transmiterea spontană de informații- reprezintă livrarea imediată a informațiilor necesare în decurgerea unui proces penal.

⁴ Anastasiu Crișu, Drept procesual penal ediția a-2-a (revizuită și actualizată), Editura C.H. Beck, 2007, București

- d) Livrările supravegheate- reprezintă acele livrări ce se derulează potrivit legii în cazul unor infracțiuni ce pot duce la extrădare.
- e) Anchetele sub acoperire- în cadrul acestora statele participante își stabilesc modalitățile concrete de desfășurare a anchetelor și statutul juridic al agenților implicate, potrivit legii interne.
- f) Echipele comune de anchetă- acestea se formează în unul dintre statele membre în care ancheta trebuie efectuată, la cererea oricăruia dintre statele implicate în soluționarea cauzei penale.
- g) Supravegherea transfrontalieră- se realizează în momentul în care pe teritoriul statului respective se află persoane presupuse că vor participa la săvârșirea unor infracțiuni care dau loc la extrădare.
- h) Interceptarea și înregistrarea convorbirilor și a comunicărilor- în cazul în care persoanele urmărite se află pe teritoriul statului solicitat, se necesită o asistență tehnică pentru a intercepta comunicațiile de la țintă de către statul solicitant.
- i) Confiscarea- sunt supuse confiscării acele bunuri provenite din săvârșirea infracțiunilor care fac obiectul cererilor de comisie rogatorie.
- j) Înfățișarea în statul solicitant a martorilor, experților și a persoanelor urmărite.
- k) Comunicarea actelor de procedura- reprezintă acele acte necesare în demersul realizării procesului, acestea trebuiesc livrate în cel puțin 40 de zile înainte de dată fixate pentru înfățișare.
- l) Comunicarea de înscrisuri și date.

2.2 Extrădarea

Extrădarea a fost definită că fiind actul prin care statul pe teritoriul căruia s-a refugiat o persoană urmărită sau condamnată într-un alt stat remite, la cererea statului interesat, pe acea persoană pentru a fi judecată sau pentru a executa o pedeapsa la care a fost condamnată.⁵

Ținând cont de explicația juridică, extrădarea reprezintă un act bilateral ce implică o cerere din partea unui stat și operația de predare a infractorului sau condamnatului din partea altui stat. Statul solicitat reprezintă acel stat suveran ce acceptă remiterea unui alt stat a acelei persoane aflată pe teritoriul sau care este urmărită penal sau trimisă în judecată pentru o infracțiune comisă ori este căutată de statul solicitant pentru executarea unei pedepse pe teritoriul sau.

În trecut procesul de extrădarea era considerat mai mult că fiind un gest de complezență pe care un suveran îl făcea față de alt Suveran, permițând astfel monarhilor să-și pedepsească inamicii personali refugiați pe teritoriul altui stat. Puținele convenții care reglementau extrădarea erau negociate și încheiate aproape exclusiv în interesul suveranilor. Monarhul statului solicitat hotărăște dacă acordă sau nu extrădarea fără a fi prevăzut și îngăduit de lege, având astfel prin lege întreagă libertate de acțiune. Această se situează în cadrul dreptului internațional public, mai exact al dreptului internațional penal.

În marea majoritate a statelor, procedura tradițională de extrădare este caracterizată prin două componente –hotărârea judecătorească reprezentând actul final al judecății și este acel act de dispoziție al instanței de judecată cu privire la pretențiile deduse judecății și decizia

⁵ V. Dongoroz și colab., Explicații teoretice ale codului de procedura român,p. 69,Ed. C. H. Beck, București, 2003.

administrativă care la rândul ei reprezintă o decizie a omului prin care se urmărește realizarea unui scop politic.

Procedura judiciară începe de regulă cu arestarea persoanei a cărei extrădare a fost solicitată și continuă cu audierea acesteia de către judecător. La prima audiere se poate lua imediat decizia punerii în libertate dacă se constată că există această posibilitate, după care se decide în ceea ce privește legitimitatea extrădării pe baza cererii de extrădare se poate ajunge și la atacarea hotărârii instanței. Dacă instanța de nivel superior consideră că extrădarea este legitimă, documentele vor fi puse la dispoziția Ministerului Justiției care are rolul final de a decide asupra aprobării sau respingerii extrădării. Decizia administrativă a Ministerului Justiției poate fi luată ținându-se cont de considerente de politică de stat (ordinea publică).

Pot fi extrădate din România la cererea unui stat străin, persoanele aflate pe teritoriul sau care sunt urmărite penal sau sunt trimise în judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni ori sunt căutate în vederea executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță în statul solicitant."⁶ În majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene, în relația cu statele terțe, puterea executivă, de regulă prin ministerele de justiție, are un rol decisiv în procedura de extrădare, instanțele judecătorești pronunțând doar hotărâri cu rol de aviz, decizia finală fiind luată fie de ministrul justiției (Italia, Austria, Suedia), fie de Guvern (Consiliul de Miniștri – ex. Franța, Spania).

O foarte lungă perioadă statele membre ale Uniunii Europene au cooperat în materia extrădării în baza tratatelor de extrădare bilaterale sau a convențiilor multilaterale aplicabile, cea mai importantă dintre acestea fiind Convenția europeană de extrădare realizată de Consiliul Europei, adoptată la Paris la 13 decembrie 1957. Treptat, odată cu adâncirea integrării economice și politice, s-a simțit la nivelul statelor membre nevoia unei accelerări și simplificării procedurilor de extrădare existente în relația dintre ele.

Primul pas realizat în acest scop a fost realizat între statele Benelux, prin Tratatul de extrădare și asistență judiciară în materie penală între Regatul Belgiei, Marele Ducat al Luxemburgului și Regatul Țărilor de Jos, Bruxelles, 27 iunie 1962, intrat în vigoare la 11 decembrie 1967. Următorul pas s-a realizat prin Acordul de la San Sebastian din 1989, acord între statele membre ale Comunităților Europene referitor la simplificarea și modernizarea modalităților de transmitere a cererilor de extrădare prin care statele membre ale Comunităților Europene conveneau să accepte comunicarea prin fax a cererilor de extrădare și a actelor anexate acestora. Cele mai importante instrumente convenționale în materie adoptate în cadrul Uniunii Europene sunt Convențiile din 1995 și 1996.

Convenția din 1995 privind extrădarea

La 10 martie 1995 a fost adoptată, la Bruxelles, în temeiul art. K 3 al Tratatului de la Maastricht, Convenția referitoare la procedura simplificată de extrădare între statele membre ale Uniunii Europene. Prin această convenție se facilitează aplicarea Convenției europene de extrădare adoptată în 13 decembrie 1957, prin simplificarea și îmbunătățirea procedurilor de extrădare. Ca un exemplu de modificare adusă potrivit Convenției din 1995, persoanele arestate provizoriu în temeiul art. 16 din Convenția europeană de extrădare sunt predate după o procedura simplificată.

⁶ Lege nr. 224/2006 din 01/06/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală

Astfel, informațiile care trebuie comunicate de statul solicitant, potrivit art. 4 din Convenție, sunt limitate la datele de identitate ale persoanei căutate, autoritatea care cere arestarea, existența unui mandat de arestare sau a unui act având valoare egală, încadrarea juridică și natură infracțiunii, descrierea circumstanțelor în care s-a săvârșit infracțiunea, inclusiv ora, locul și gradul de participare a persoanei căutate, în măsură posibilului, consecințele infracțiunii.

Convenția din 1995 conține dispoziții derogatorii de la Convenția Consiliului Europei din 1957⁷ și în ceea ce privește comunicarea hotărârii de extrădare (această poate fi comunicată direct între autoritățile centrale, potrivit art. 10) și termenul predării efective (care trebuie să se realizeze, potrivit art. 11 alin. 1, în cel mult 20 de zile de la data comunicării hotărârii de predare).

Convenția din 1996 privind extrădarea

Convenția de extrădare între statele membre ale Uniunii Europene, adoptată la Dublin la 27 septembrie 1996, în temeiul art. K 3 din Tratatul de la Maastricht, avansează și mai mult în simplificarea procedurilor de extrădare între statele membre. scopul acestei conventii este de a completa și a facilita aplicarea între statele membre ale Uniunii Europene a dispozițiilor Convențiilor Europene de extrădare realizate până în acel moment.

Ca un exemplu de modificare adusa potrivit art. 2 alin. 1 din Convenția din 1996, dau loc la extrădare faptele pedepsite de legea statului membru solicitant cu o pedeapsă sau o măsură de siguranță privativă de libertate maximă de cel puțin 12 luni și de legea statului solicitat cu o pedeapsă maximă de cel puțin șase luni. De asemenea, extrădarea nu poate fi refuzată pe motiv că legislația statului membru solicitat nu prevede același tip de măsură privativă de libertate ca legislația statului solicitant.

Convenția UE din 1996 nu modifică dispozițiile art. 3 alin. 2 din Convenția europeană de extrădare și ale art. 5 din Convenția europeană pentru reprimarea terorismului, astfel încât extrădarea poate fi refuzată dacă se apreciază că cererea de extrădare motivată printr-o infracțiune de drept comun a fost prezentată în vederea urmăririi sau pedepsirii unei persoane pentru considerente de rasă, de religie, de naționalitate sau de opinii politice ori ca situația acestei persoane riscă să fie agravată pentru unul sau altul dintre aceste motive.

Convenția UE din 1996 prevede, în art. 6, că extrădarea se acordă și în cazul așa-numitelor infracțiuni fiscale. Un alt articol deosebit de important în aceasta nouă Convenție este articolul 7 alin. 1 care instituie regula potrivit căreia extrădarea nu poate fi refuzată pe motiv că persoana care face obiectul cererii de extrădare este cetățean al statului solicitat. Totuși, statele membre pot formula obiectul cererii de extrădare este cetățean al statului solicitat. Totuși, statele membre pot formula o rezervă cu privire la acest articol.

2.3 Transferul de proceduri în materie penală

Transferul de proceduri în materie penală reprezintă o formă de cooperare juridică prin care, la cererea statului solicitant, statul solicitat preia efectuarea urmăririi penale sau a judecății

⁷ Convenția Europeană de extrădare, încheiată la Paris la 13 decembrie 1957, cu Protocoalele sale adiționale, din 15 octombrie 1975 și 17 martie 1978

împotriva unei persoane acuzate de săvârșirea unei infracțiuni pe teritoriul statului solicitant ,dacă statul solicitant are competență de a exercita urmărirea penală potrivit unuia dintre principiile aplicării legii penale în spațiu.

Esența acestei forme de cooperare judiciară în materie penală este dată de conținutul principiului “aut dedere,aut iudicare”.”Aut dedere, aut iudicare” fiind o expresie folosită pentru a sintetiza principiul după care statul pe teritoriul căruia se află o persoană urmărită pentru săvârșirea de infracțiuni pe teritoriul altor state trebuie să decidă:ori preda pe cel în cauza spre judecată statului care solicită extrădarea,ori dispune începerea urmăririi penale și trimiterea în judecată a acelei persoane potrivit legislației statului pe teritoriul căruia acesta a fost prins.

Autoritățile judiciare române pot solicita autorităților competente din alte state efectuarea unor proceduri prealabile sau continuarea acestora,dacă transferul procedurii servește intereselor unei bune administrări a justiției sau favorizează reintegrarea socială în caz de condamnare ,dar numai în cazurile expres prevăzute de lege.

“Transferul de proceduri se solicită de către organul de urmărire penală competent,dacă procedura se referă la urmărirea penală,sau de către instanța de judecată pe rolul căreia se află cauza în prima instanța,dacă procedura se referă la activitatea de judecată .În ambele cazuri însă cererea de transfer se formulează pe baza încheierii prin care instanța competentă dispune transferul.Încheierea se poate ataca cu recurs în 5 zile de la pronunțare.”⁸ Dacă în cauză s-a pronunțat o hotărâre în prima instanța ,în căile de atac transferul nu mai poate fi cerut.

2.4. Convenția UE de asistență judiciară în materie penală din 29 mai 2000

Convenția UE de asistență judiciară în reciprocă în materie penală din 29 mai 2000 a fost adoptată de Consiliul UE în vederea facilitării aplicării Convenției Consiliului Europei din 20 aprilie 1959, pe care o completează.

Convenția din 29 mai 2000 prevede, ca regulă, contactul direct între autoritățile judiciare ale statelor membre în ceea ce privește transmiterea cererilor de asistență judiciară și comunicarea prin poștă, direct către destinatar, a actelor de procedura. Totodată, Convenția din 29 mai 2000 reglementează forme moderne de asistență judiciară, precum audierile prin videoconferință, anchetele sub acoperire, livrările supravegheate, interceptările de telecomunicații.

Titlul I al Convenției din 2000 („Prevederi generale”) analizează manieră în care noile elemente introduse prin această relaționează cu o serie de aspecte de asistență judiciară „tradițională”, apoi se referă la prevederile generale ale Convenției din 2000 care descriu legătura cu celelalte instrumente ale asistenței judiciare, domeniul sau de aplicare, executarea și transmiterea solicitărilor de asistență judiciară și autoritățile competente. Sunt discutate formele concrete de asistență reciprocă prevăzute în Convenția din 2000, cum ar fi livrările supravegheate, echipele comune de anchetă, anchetele sub acoperire și alte forme de asistență.

⁸ Anastasiu Crișu, Drept procesual penal ediția a-2-a (revizuită și actualizată), Editura C.H. Beck, 2007, București

Din cauza diferențelor existente între procedurile naționale, informațiile culese într-o țară nu pot uneori să fie exploatate într-o altă țară. Acest lucru se întâmplă atunci când metoda utilizată pentru culegerea informațiilor nu este prevăzută de procedurile naționale. Este motivul pentru care Convenția 2000 prevede că statul solicitant poate să solicite statului destinatar să se conformeze la anumite formalități sau exigențe în materie de procedura, care sunt esențiale în cadrul legislației naționale.

Absența abordării birocratice va facilita cooperarea. Cererile de întrajutorare și comunicările trebuie deci să fie adresate direct autorităților judiciare care au competență teritorială. Totuși, în anumite cazuri, documentele vor putea fi transmise sau returnate prin intermediul unei autorități centrale. Cererile urgențe se pot face prin Interpol sau prin orice alt organism competent.

Schimbul liber (adică fără cerere prealabilă) de informații și mecanisme care utilizează mijloacele de comunicare moderne, cum ar fi videoconferință și teleconferință, vor facilita cooperarea între autoritățile judiciare cu privire la infracțiunile penale și administrative.

Asistență judiciară poate fi solicitată în următoarele cazuri:

- ✓ în vederea predării autorităților competente dintr-un stat care le solicită a obiectelor care au fost furate sau obținute prin mijloace criminale și care au fost găsite într-un alt stat membru;
- ✓ pentru transferarea temporară pe teritoriul unui stat membru în care este condusă anchetă a unei persoane deținute pe teritoriul unui alt stat membru;
- ✓ pentru audierile prin videoconferință;
- ✓ pentru audierile prin teleconferință;
- ✓ pentru a permite predări supravegheate pe teritoriul unui stat membru în cadrul unor anchete penale cu privire la infracțiuni susceptibile să genereze o extrădare. Aceste predări trebuie să fie conduse și urmărite de autoritățile competente ale statului membru solicitat;
- ✓ două state membre sau mai multe ale Uniunii Europene pot forma o echipa comună de anchetă cu un scop specific și pentru o perioadă limitată de timp;
- ✓ anchete discrete pot, de asemenea, fi conduse de agenți ai unui stat membru (sau de agenți naționali) care acționează în secret sau sub acoperire, cu condiția că legile și procedurile naționale din statele membre în care are loc anchetă să fie respectate;
- ✓ pentru a permite autorităților competente ale unui stat membru să solicite unui alt stat membru interceptarea telecomunicațiilor. Comunicațiile pot fi fie interceptate și transmise direct autorităților competente ale statului solicitant, fie înregistrate în vederea transmiterii lor ulterioare. Aceste cereri trebuie să fie în conformitate cu legile și procedurile naționale ale statelor membre implicate.

Pe 1 decembrie 2007 Convenția din 29 mai 2000 privind asistență judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene a intrat în vigoare, pe teritoriul României astfel că sens autoritățile judiciare din România pot stabili un contact direct cu cele din alte state membre ale Uniunii Europene în ceea ce privește transmiterea cererilor de asistență judiciară și comunicarea prin poștă, direct către destinatar, a actelor de procedura.

2.5. Protocolul din 16 octombrie 2001

A fost elaborat la Consiliul European de la Tampere organizat între 15 și 16 octombrie 1999 unde s-a conchis că marea infraționalitate economică este extrem de relevantă și că spălarea de bani reprezintă însăși inima crimei organizate și trebuie stârpică din rădăcini oriunde apare. În consecință, în iunie 2000 Franța a înaintat un proiect de instrument referitor la asistența reciprocă, inclusiv cea privind informațiile referitoare la conturile bancare. Inițial, instrumentul fusese încadrat că o nouă convenție; cu toate acestea, în cursul negocierilor ulterioare a fost transformat în Protocol la Convenția din 2000. În plus, a fost completat cu anumite prevederi care nu erau inițial stipulate (Articolele 3 și 9), și nu s-a mai inclus o prevedere care există în proiectul inițial referitoare la abolirea cerinței privind dublă incriminare. Protocolul a fost stabilit de Consiliu în dată de 16 octombrie 2001 și semnat în aceeași zi de către toate Statele Membre. În UE, Protocolul a intrat în vigoare în dată de 5 octombrie 2005.

În conformitate cu partea introductivă la Protocolul din 2001, prevederile acestuia sunt anexate la Convenția din 2000 și fac parte din această. Însemnând astfel că prevederile Convenției din 2000 se aplică celor incluse în Protocolul din 2001, și viceversa, că și cum ar fi același instrument. Acest lucru înseamnă, printre altele, că următoarele prevederi se aplică, de asemenea, și măsurilor incluse în Protocolul din 2001: Articolul 24 al Convenției din 2000 referitor la definirea „autorității judiciare”, Articolul 3 din Convenția din 1959 privind Asistența Reciprocă referitor la modul în care trebuie executată o solicitare, Articolul 4 al Convenției din 2000 privind formalitățile și procedurile în ceea ce privește executarea solicitărilor și Articolul 6 al Convenției din 2000 care permite efectuarea solicitărilor prin intermediul faxului sau al e-mailului în anumite condiții și care prevede transmiterea directă a solicitărilor între autoritățile judiciare.

Prevederile Protocolului din 2001 se pot împărți în trei:

1. Asistență privind conturile bancare (Articolele 1-4),
2. Solicități suplimentare (Articolele 5 și 6)
3. Motivele refuzurilor (Articolele 7-10).

Articolele 5-9 ale Protocolului au o aplicabilitate generală și nu se limitează la solicitările de asistență reciprocă ce fac referire la furnizarea de informații bancare scopul lor fiind acela de a simplifica și fluidiza asistența reciprocă solicitată în materie penală:

a. Informațiile privind conturile și tranzacțiile bancare (Articolele 1-4)

Ca un exemplu pentru explicarea informațiilor prezentate în articolele 1-4 ar fi următorul:

„Un cetățean român este acuzat de înșelăciune și de spălarea de bani în Austria și se solicită din România evidențele sale bancare legate de cont, pentru fi folosite în cursul anchetei și posibilei trimeri în judecată a persoanei și/ sau recuperarea banilor/ produsului infrațiunii.”

Aceste articole ale Protocolului din 2001 conțin prevederi care au drept obiectiv îmbunătățirea asistenței reciproce în ceea ce privește informațiile deținute de bănci. Solicitățile se pot referi la identificarea conturilor bancare deschise pe numele unor persoane fizice sau juridice, descrierea și monitorizarea tranzacțiilor bancare pe o durată de timp determinată.

Solicitările de informații privind conturile bancare:

Fiecare Stat Membru trebuie să ia măsurile necesare pentru a stabili, la solicitarea unui alt Stat Membru, dacă persoană fizică sau juridică, subiectul unei anchete penale, deține sau are sub control unul sau mai multe conturi, de orice natură, la orice banca aflată pe teritoriul sau și să furnizeze toate detaliile despre conturile identificate. Dacă se solicită, și în condițiile în care aceste informații pot fi furnizate într-un interval de timp rezonabil, trebuie să se refere și la conturile pentru care persoană are împuternicire

- b. Proceduri mai rapide și mai simplificate Articolele 5 și 6 au scopul de a grăbi și de a simplifica procedurile atunci când, în cursul executării unei solicitări de asistență reciprocă, se pare că ar putea fi necesară și o măsură suplimentară. Aplicarea acestora nu se limitează la asistență privind conturile bancare.
- c. Articolul 5 impune o obligație autorității competente a Statului solicitat de a informa autoritatea solicitantă imediat dacă, în cursul executării unei solicitări, constată că poate fi necesară luarea de măsuri suplimentare care nu a fost posibil să fie prevăzute sau specificate în solicitarea inițială. Această situație poate implica furnizarea de informații înainte că răspunsul oficial la solicitare să poată fi efectuat.

Articolul 5 se aplică, de asemenea, dacă trebuie luată o măsură suplimentară de către un alt Stat, de exemplu atunci când în cursul executării unei solicitări conform Articolului 2, se constată că au fost plătiți bani într-un cont bancar deținut de o altă banca într-un alt Stat Membru sau de către un Stat terț.

d. Motivele de refuz

Articolele 7-10 ale Protocolului din 2001 includ prevederi care au drept scop limitarea sau monitorizarea aplicării motivelor de refuz. Aplicarea acestora nu se limitează la asistență privind conturile bancare, ci se aplică solicitărilor asistenței juridice reciproce în general. Articolul 7 interzice Statelor Membre să invoce secretul bancar ca motiv al refuzului. Expresia „secret bancar” trebuie să fie interpretată într-un sens larg, având în vedere dreptul comunitar și național aplicabil în sectorul financiar. Se aplică Articolul 3 al Convenției din 1959 privind Asistență Reciprocă.

Articolul 8 interzice Statelor Membre să invoce că unic motiv de refuz fapt că infracțiunea e tratată de Statul Membru solicitat doar că infracțiune fiscală. Dacă Statul Membru a făcut astfel încât să condiționeze executarea unei solicitări de percheziție și sechestrul de situația în care infracțiunea pe care se bazează cererea se pedepsește, de asemenea, conform legislației sale, atunci această condiție trebuie să fie îndeplinită și în cazul infracțiunilor fiscale, dacă această infracțiune corespunde uneia de aceeași natură conform legislației sale. Solicitarea nu poate fi refuzată pe motiv că legislația Statului Membru nu impune același tip de taxa sau impozit sau nu conține un impozit, o taxa sau reglementări vamale și de schimb de același tip că și legislația Statului Membru solicitant (Articolul 8.2).

Protocolul din 2001 se aplică procedurilor de asistență reciprocă inițiate după intrarea în vigoare a Protocolului sau care au devenit aplicabile între Statele Membre respective. Înainte de intrarea să în vigoare, Franța, Spania, Olanda și Finlanda aplicau Protocolul din 2001 la legăturile dintre ele. Protocolul din 2001 a intrat în vigoare în dată de 5 octombrie 2005 pentru Austria, Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Letonia, Lituania, Olanda, Slovenia, Spania și Suedia.

2.6. Principiul ubicuității

Ubicuitatea reprezintă criteriu de apreciere a locului săvârșirii infracțiunii. Potrivit teoriei ubicuității, infracțiunea este considerată a fi săvârșită pe teritoriul României, dacă se constată că pe acest teritoriu s-a comis un act de executare a infracțiunii consumate ori a tentativei, un act de participare sub orice formă la infracțiune sau dacă s-a produs pe teritoriul nostru, rezultatul unei astfel de fapte. Legea penală română, în baza principiului teritorialității se aplică tuturor infracțiunilor săvârșite pe teritoriul României, iar teoria ubicuității da înțeles locului săvârșirii infracțiunii în sensul celor menționate.⁹

3. Concluzii

Din cercetarea științifică ale cărei rezultate le-am prezentat, se pot evidenția o serie de concluzii generale. În primul rând, domeniul cooperării internaționale în materie penală a devenit unul deosebit de complex, justificându-se astfel studiarea acestuia ca o disciplină separată de dreptul Uniunii Europene în cadrul ciclului universitar.

În al doilea rând, cooperarea internațională în materie penală nu a mai fost considerată ca o componentă anexată dreptului procedural penal intern datorită colaborării cu elemente de extraneitate normele internaționale și de drept al Uniunii Europene. Ca urmare a argumentelor aduse pe parcursul studiului se poate constata că în Uniunea Europeană normele referitoare la cooperarea judiciară, mai ales cele ce țin de principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor și deciziilor judiciare au condus nu doar la existența unui spațiu judiciar penal comun European ci și la crearea unui drept penal al Uniunii Europene.

Mai mult, Consiliul Europei a contribuit destul de mult la dezvoltarea dreptului european penal în sens larg, prin instrumentele juridice adoptate în domeniul cooperării internaționale în materie penală. Din punctul nostru de vedere, contribuția cooperării internaționale în materie penală la dezvoltarea dreptului penal contemporan nu poate fi pusă la îndoială.

⁹ Vladimir Hangă, Dicționar juridic, 2007, editura Lumina Lex

BIBLIOGRAFIE

- Crișu, A. (2011) *Cooperarea judiciară internațională în materie penală. Aspecte teoretice și practice*, Editura Universității din București
- Crișu, A. (2007) *Drept procesual penal* ediția a-2-a (revizuită și actualizată), Editura C.H. Beck, București
- Convenția Europeană de extrădare, încheiată la Paris la 13 decembrie 1957, cu Protocoalele sale adiționale, din 15 octombrie 1975 și 17 martie 1978
- Dongoroz, V. și colab. (2003) *Explicații teoretice ale codului de procedura român*, Ed. C. H. Beck, București
- Hangă, V. (2007) *Dicționar juridic*, Editura Lumina Lex
- Lege nr. 224/2006 din 01/06/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală
- Ministerul Justiției (2005) *Consolidarea cadrului instituțional și legislative în domeniul cooperării judiciare internaționale*
- Morar, I.C., Zainea, M. (2008) *Cooperare judiciară în materie penală*, C.H.Beck
- Tratatul privind Uniunea Europeană adoptat la Maastricht la 7 februarie 1992, publicat la JOCE nr. 191 din 29.07.1991
- Tudor, G., Constantinescu, M. (2009) *Mandatul european de arestare. Aspecte teoretice și practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București 2009, pag.5
- http://www.just.ro/Sectiuni/Cooperarejudiciar%C4%83interna%C5%A3ional%C4%83/Cooperarejudiciar%C4%83interna%C5%A3ional%C4%83_penala/Conven%C5%A3iaeuropean%C4%83deextr%C4%83dare/tabid/627/Default.aspx
- <http://www.florinrazvanradu.com/2007/10/principalalele-instrumente-juridice-ale.html>
- <http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2013Februarie/RADU%20FLORIN%20RAZVAN%20-%20Cooperarea%20internationala%20in%20materie%20penala/rezumat%20teza%20ROfinal.pdf>
- <http://legeaz.net/dictionar-juridic/ubicuitate>
- <http://ujr.revistadreptul.ro/DREPTASP6AR002842.do>